HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a opta)

14 noiembrie 2013 *

„Competența judiciară în materie civilă și comercială — Regulamentul (CE) nr. 44/2001 — Articolul 16 alineatul (1) — Contract de călătorie încheiat între un consumator cu domiciliul într-un stat membru și o agenție de turism stabilită în alt stat membru — Prestator de servicii utilizat de agenția de turism stabilit în statul membru în care se află domiciliul consumatorului — Dreptul consumatorului de a formula o acțiune împotriva ambelor întreprinderi la instanța de la locul domiciliului său”

În cauza C-478/12,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Landesgericht Feldkirch (Austria), prin decizia din 20 septembrie 2012, primită de Curte la 24 octombrie 2012, în procedura

Armin Maletic,

Marianne Maletic

împotriva

lastminute.com GmbH,

TUI Österreich GmbH,

CURTEA (Camera a opta),

compusă din domnul C. G. Fernlund, președinte de cameră, doamna C. Toader (raportor) și domnul E. Jarašiūnas, judecători,

avocat general: domnul P. Cruz Villalón,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru TUI Österreich GmbH, de E. Reinitzer, Rechtsanwalt;

— pentru guvernul portughez, de L. Inez Fernandes și de S. Nunes de Almeida, în calitate de agenți;

— pentru Comisia Europeană, de W. Bogensberger și de A.-M. Rouchaud-Joët, în calitate de agenți,

* Limba de procedură: germana.

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 16 alineatul (1) din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2001, L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între domnul și doamna Maletic (denumiți în continuare „soții Maletic”), pe de o parte, și lastminute.com GmbH (denumită în continuare „lastminute.com”) și TUI Österreich GmbH (denumită în continuare „TUI”), pe de altă parte, având ca obiect plata sumei de 1 201,38 euro, precum și a dobânzilor și a cheltuielilor aferente, ca urmare a rezervării de către reclamanții din litigiul principal, prin intermediul societății lastminute.com, a unui pachet de servicii turistice oferit de TUI.

Cadrul juridic

3 În considerentele (2), (11)-(13) și (15) ale Regulamentului nr. 44/2001 se afirmă:

„(2) Anumite disparități între normele interne care reglementează competența judiciară și recunoașterea hotărârilor împiedică buna funcționare a pieței interne. Adoptarea de dispoziții care să unifice normele referitoare la conflictele de competență în materie civilă și comercială și la simplificarea formalităților în vederea recunoașterii și executării rapide și simple a hotărârilor de către statele membre legate prin prezentul regulament este indispensabilă.

[...]

(11) Normele de competență trebuie să prezinte un mare grad de previzibilitate și să se întemeieze pe principiul conform căruia competența este determinată, în general, de domiciliul pârâtului și, astfel, trebuie să fie întotdeauna disponibilă, cu excepția câtorva situații bine definite în care materia litigiului sau autonomia părților justifică un alt factor de legătură. În cazul persoanelor juridice, domiciliul trebuie să fie definit în mod independent, în vederea ameliorării transparenței normelor comune și a evitării conflictelor de competență.

(12) În afară de instanța domiciliului pârâtului, trebuie să existe și alte instanțe autorizate în temeiul unei legături strânse între instanță și litigiu sau în scopul bunei administrări a justiției.

(13) În cazul contractelor de asigurare, al contractelor încheiate cu consumatorii și al contractelor de muncă, partea defavorizată trebuie să fie protejată prin norme de competență mai favorabile intereselor sale decât normele generale prevăzute în prezentul regulament.

[...]

(15) În interesul administrării armonioase a justiției, este necesar să se reducă la minimum posibilitatea apariției procedurilor concurente și să se evite pronunțarea în două state membre a unor hotărâri ireconciliabile. Trebuie să fie prevăzut un mecanism clar și eficace de rezolvare a cazurilor de litispendență și de conexitate, precum și de înlăturare a problemelor care decurg în

urma divergențelor interne referitoare la determinarea datei la care se consideră că o cauză este pendinte. În sensul prezentului regulament, este necesar ca data în cauză să fie definită în mod independent."

4 Articolul 2 alineatul (1) din acest regulament prevede că „persoanele domiciliate pe teritoriul unui stat membru sunt acționate în justiție, indiferent de naționalitatea lor, în fața instanțelor statului membru în cauză".

5 Conform articolului 3 alineatul (1) din regulamentul menționat, „[p]ersoanele domiciliate pe teritoriul unui stat membru pot fi acționate în justiție în fața instanțelor unui alt stat membru numai în temeiul normelor enunțate în secțiunile 2-7 din prezentul capitol".

6 În ceea ce privește contractele, articolul 5 punctul 1 din același regulament prevede că, în materie contractuală, o persoană care are domiciliul pe teritoriul unui stat membru poate fi acționată în justiție într-un alt stat membru în fața instanțelor de la locul în care obligația care formează obiectul cererii a fost sau urmează a fi executată.

7 Potrivit articolului 6 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001, o persoană care are domiciliul pe teritoriul unui stat membru poate fi de asemenea acționată în justiție, atunci când există mai mulți pârâți, în fața instanței domiciliului oricăruia dintre aceștia, cu condiția ca cererile să fie atât de strâns legate între ele încât să fie oportună instrumentarea și judecarea lor în același timp pentru a se evita riscul pronunțării unor hotărâri ireconciliabile în cazul judecării separate a cauzelor.

8 Articolul 15 alineatul (1) litera (c) și alineatul (3) din regulamentul menționat are următorul cuprins:

„(1) În ceea ce privește un contract încheiat de o persoană, consumatorul, într-un scop care se poate considera că se situează în afara domeniului său profesional, competența se determină în conformitate cu dispozițiile din prezenta secțiune, fără a se aduce atingere articolului 4 și articolului 5 punctul 5, în cazul în care:

[...]

(c) în toate celelalte cazuri, contractul a fost încheiat cu o persoană care desfășoară activități comerciale sau profesionale în statul membru pe teritoriul căruia este domiciliat consumatorul sau, prin orice mijloace, își direcționează activitățile spre acel stat membru sau spre mai multe state, inclusiv statul membru respectiv, iar contractul intră în sfera de acțiune a acestor activități.

[...]

(3) Prezenta secțiune nu se aplică în cazul contractelor de transport, altele decât cele care, pentru un preț forfetar, oferă o combinație între călătorie și cazare."

9 Articolul 16 alineatul (1) din regulamentul menționat prevede:

„Un consumator poate introduce o acțiune împotriva celeilalte părți la contract fie înaintea instanțelor din statul membru pe teritoriul căruia partea în cauză își are domiciliul, fie înaintea instanțelor din locul unde consumatorul își are domiciliul."

10 Articolul 28 alineatul (3) din Regulamentul nr. 44/2001 are următorul cuprins:

„În înțelesul prezentului articol, sunt considerate conexe acele acțiuni care sunt atât de strâns legate între ele încât este oportună instrumentarea și judecarea lor în același timp pentru a se evita riscul pronunțării unor hotărâri ireconciliabile în cazul judecării separate a cauzelor."

Litigiul principal și întrebarea preliminară

11 Soții Maletic au domiciliul în Bludesch (Austria), localitate aflată în raza teritorială a Bezirksgericht Bludenz (Tribunalul Cantonal din Bludenz). La 30 decembrie 2011, aceștia au rezervat și au plătit pentru ei înșiși, în calitate de particulari, pe site-ul internet al lastminute.com, un pachet de servicii turistice având ca destinație Egiptul, cu prețul de 1 858 de euro, călătoria urmând să aibă loc în perioada 10-24 ianuarie 2012. Pe site-ul său internet, lastminute.com, societate al cărei sediu social se află în München (Germania), a menționat că acționează în calitate de agenție de turism și a precizat că organizatorul călătoriei va fi TUI, societate al cărei sediu social se află în Viena (Austria).

12 Rezervarea efectuată de reclamanții din litigiul principal privea hotelul Jaz Makadi Golf & Spa din Hurghada (Egipt). Această rezervare a fost confirmată de lastminute.com, care a transmis-o societății TUI. Ulterior, soții Maletic au primit din partea societății TUI o „confirmare/factură” purtând data de 5 ianuarie 2012, în care erau reluate elementele călătoriei rezervate prin intermediul lastminute.com, fiind menționat însă numele unui alt hotel, și anume Jaz Makadi Star Resort Spa din Hurghada.

13 Reclamanții din litigiul principal și-au dat seama de eroarea referitoare la hotel abia la sosirea lor în Hurghada și au plătit un supliment de preț de 1 036 de euro pentru a putea fi cazați în hotelul rezervat inițial pe site-ul internet al lastminute.com.

14 La 13 aprilie 2012, pentru a recupera suplimentul de preț astfel plătit și pentru a fi despăgubiți pentru neplăcerile care le-au afectat vacanța, reclamanții din litigiul principal au formulat la Bezirksgericht Bludenz o acțiune prin care solicitau obligarea în solidar a lastminute.com și a TUI la plata sumei de 1 201,38 euro, majorată cu dobânzile și cu cheltuielile aferente.

15 Examinarea cauzei de către Bezirksgericht Bludenz s-a limitat la verificarea competenței sale de a judeca acțiunea și, prin ordonanța din 4 iulie 2011, acesta a respins acțiunea în măsura în care privea societatea TUI pentru motivul că nu era competent din punct de vedere teritorial. Potrivit instanței menționate, Regulamentul nr. 44/2001 nu era aplicabil în cazul litigiului dintre reclamanții din acțiunea principală și TUI, întrucât situația era pur internă. Bezirksgericht Bludenz a considerat că, în conformitate cu dispozițiile dreptului național aplicabil, competența revenea instanței de la domiciliul pârâtului, adică instanței competente din Viena, iar nu celei din Bludenz.

16 Instanța menționată a considerat în schimb că, în ceea ce privește lastminute.com, întrucât această societate are sediul în Germania, era îndeplinită condiția prevăzută la articolul 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 44/2001, referitoare la direcționarea activității spre Austria. În consecință, Bezirksgericht Bludenz a apreciat că era competent să soluționeze litigiul pe fond. Cu privire la acest aspect, nefiind atacată de lastminute.com, ordonanța a dobândit autoritate de lucru judecat.

17 Reclamanții din litigiul principal au formulat apel („Rekurs”) împotriva acestei decizii la instanța de trimitere, susținând că, deoarece era o operațiune juridică unică, rezervarea pe care au efectuat-o ar fi fost încă de la început indisociabil legată de lastminute.com, în calitate de detailist, și de TUI, în calitate de organizator. Fiind vorba despre un pachet de servicii turistice, competența instanței sesizate s-ar întemeia pe articolul 15 alineatul (3) coroborat cu articolul 16 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001, iar aceasta și în privința societății TUI.

18 În memoriul său în răspuns, TUI a susținut că numai Bezirksgericht für Handelssachen Wien era competent să judece acțiunea formulată împotriva sa și că Bezirksgericht Bludenz, care se pronunțase în primă instanță, exclusese în mod întemeiat existența în speță a unei operațiuni juridice unice. Ar trebui, așadar, să se constate că este vorba despre două contracte virtual distincte și să se examineze problema competenței jurisdicționale plecând de la acest postulat.

19 Instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă o situație precum cea în discuție în litigiul principal constituie o „situație pur internă” și, în această privință, care este modul în care trebuie interpretată noțiunea „cealaltă parte la contract”, cuprinsă în articolul 16 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001, în situația în care un profesionist, aflat în alt stat membru decât cel în care se află domiciliul consumatorului, comercializează prestații ale unui alt profesionist, al cărui sediu social se află pe teritoriul acestui din urmă stat, în cazul în care un consumator formulează o acțiune împotriva acestei „alte părți”, respectiva dispoziție permițându-i să își invoce drepturile în fața instanțelor de la locul unde este situat domiciliul său.

20 Potrivit instanței de trimitere, dat fiind că obiectul normelor speciale de competență prevăzute la articolul 15 și următoarele din Regulamentul nr. 44/2001 în materia contractelor încheiate de consumatori este să protejeze partea la contract aflată într-o poziție defavorizată, oferindu-i posibilitatea alegerii forului și limitând posibilitatea prevederii unor clauze privind alegerea forului, această protecție ar fi lipsită de conținut dacă nu ar fi posibil ca drepturile consumatorului născute dintr-o singură operațiune de rezervare să fie invocate în fața instanței competente împotriva ambilor cocontractanți, în temeiul articolului 16 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001.

21 În aceste condiții, Landesgericht Feldkirch a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 16 alineatul (1) din Regulamentul [nr. 44/2001], care stabilește competența instanței de la domiciliul consumatorului, trebuie interpretat în sensul că, atunci când cealaltă parte la contract (în speță o agenție de turism cu sediul în străinătate) recurge la serviciile unei părți la contract (în speță un operator de turism cu sediul pe teritoriul național), în acțiunile îndreptate împotriva ambelor părți, acest articol se aplică și părții la contract cu sediul pe teritoriul național?”

Cu privire la întrebarea preliminară

22 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă noțiunea „cealaltă parte la contract”, cuprinsă în articolul 16 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001, trebuie interpretată în sensul că desemnează, în împrejurări precum cele în discuție în litigiul principal, și cocontractantul operatorului cu care consumatorul a încheiat acest contract și care are sediul pe teritoriul statului membru în care se află domiciliul acestui consumator.

23 TUI contestă aplicarea Regulamentului nr. 44/2001 în privința sa și consideră că împrejurările cauzei principale prezintă caracteristicile unei situații pur interne, astfel încât sunt aplicabile numai dispozițiile dreptului național referitoare la competența jurisdicțională teritorială.

24 În schimb, nu se contestă faptul că Regulamentul nr. 44/2001 este aplicabil în ceea ce privește lastminute.com și că instanța de la domiciliul soților Maletic este competentă să judece pe fond litigiul în ceea ce privește această societate.

25 Este necesar astfel să se examineze dacă, în împrejurările din cauza principală, Regulamentul nr. 44/2001 este aplicabil în ceea ce privește un cocontractant precum TUI și dacă există un element de extraneitate care ar putea justifica această aplicare.

26 În această privință, referitor la Convenția de la Bruxelles din 27 septembrie 1968 privind competența judiciară și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială (JO 1972, L 299, p. 32, Ediție specială, 19/vol. 10, p. 3), astfel cum a fost modificată prin convențiile de aderare succesive (denumită în continuare „Convenția de la Bruxelles”), Curtea a declarat deja că aplicarea normelor de competență prevăzute de această convenție necesită existența unui element de extraneitate, iar caracterul internațional al raportului juridic în cauză nu trebuie în mod necesar să rezulte, în vederea aplicării articolului 2 din Convenția de la Bruxelles (devenit articolul 2 din Regulamentul nr. 44/2001),

din implicarea, determinată de fondul litigiului sau de domiciliul fiecăreia dintre părțile la litigiu, a mai multor state contractante (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 martie 2005, Owusu, C-281/02, Rec., p. I-1383, punctele 25 și 26).

27 Trebuie amintit că, în măsura în care Regulamentul nr. 44/2001 înlocuiește Convenția de la Bruxelles, interpretarea dată de Curte în privința dispozițiilor acestei convenții este valabilă și pentru dispozițiile regulamentului menționat atunci când dispozițiile acestor instrumente pot fi calificate ca fiind echivalente (Hotărârea din 4 mai 2010, TNT Express Nederland, C-533/08, Rep., p. I-4107, punctul 36 și jurisprudența citată).

28 Dacă, astfel cum s-a precizat la punctul 26 din prezenta hotărâre, caracterul internațional al raportului juridic în cauză nu trebuie în mod necesar să rezulte din implicarea, determinată de fondul litigiului sau de domiciliul fiecăreia dintre părțile la litigiu, a mai multor state membre, trebuie să se constate, după cum susțin Comisia și guvernul portughez, că Regulamentul nr. 44/2001 este aplicabil *a fortiori* în împrejurările din cauza principală, elementul de extraneitate fiind prezent nu numai în ceea ce privește lastminute.com, fapt care nu este contestat, ci și în ceea ce privește TUI.

29 Astfel, chiar presupunând că o operațiune unică, precum cea în cadrul căreia soții Maletic au rezervat și au plătit pachetul de servicii turistice pe site-ul internet al lastminute.com, poate fi descompusă în două raporturi contractuale distincte, pe de o parte, cu agenția de turism online lastminute.com și, pe de altă parte, cu organizatorul călătoriei, TUI, acest din urmă raport contractual nu poate fi calificat drept „pur intern” întrucât era indisociabil legat de primul raport contractual, fiind realizat prin intermediul agenției de turism menționate situate în alt stat membru.

30 În plus, trebuie să se țină seama de obiectivele menționate în considerentele (13) și (15) ale Regulamentului nr. 44/2001, referitoare la protecția consumatorului în calitate de „parte defavorizată” la contract, precum și, respectiv, la reducerea „la minimum [a posibilității] apariției procedurilor concurente [pentru a] se evit[a] pronunțarea în două state membre a unor hotărâri ireconciliabile”.

31 Aceste obiective se opun unei soluții care să permită ca soții Maletic să acționeze în justiție în paralel, atât la Bludenz, cât și la Viena, prin intermediul unor acțiuni conexe, doi operatori implicați în rezervarea pachetului de servicii turistice în discuție în litigiul principal și în desfășurarea respectivei călătorii.

32 Având în vedere considerațiile care precedă, urmează să se răspundă la întrebarea adresată că noțiunea „cealaltă parte la contract”, cuprinsă în articolul 16 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001, trebuie interpretată în sensul că desemnează, în împrejurări precum cele în discuție în litigiul principal, și cocontractantul operatorului cu care consumatorul a încheiat acest contract și care are sediul pe teritoriul statului membru în care se află domiciliul acestui consumator.

Cu privire la cheltuielile de judecată

33 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a opta) declară:

Noțiunea „cealaltă parte la contract”, cuprinsă în articolul 16 alineatul (1) din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială, trebuie interpretată în sensul că

desemnează, în împrejurări precum cele în discuție în litigiul principal, și cocontractantul operatorului cu care consumatorul a încheiat acest contract și care are sediul pe teritoriul statului membru în care se află domiciliul acestui consumator.

Semnături